

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 112. szám
2018/2.Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 ÉrtesítőjeFőszerkesztő:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Szerkesztők:
Pál Gyöngyi, Szima Csilla**RÉGI-ÚJ VEZETŐK
A KOLOZSVÁRI EKE ÉLÉN**

■ A nagy hírverés dacára a jelenleg szavazásra jogosult 189 tagból sajnos csak 58-an jelentek meg az EKE Kolozsvár 1891 két-évente esedékes tisztújító közgyűlésén február 14-én. A fiatalok és a középkorúak nagyon hiányoztak, a szavazók átlagéletkora 70,65 év volt (!), összesen 6-an voltak 60 év alattiak – ezt eléggé aggasztó jelenségként lehet elkönyvelni, hiszen ezzel szemben a kolozsvári EKE programjain szép számmal vesznek részt fiatalok, gyerekes családok is. A zökkenőmentesen zajlott választások eredményeként az elnökség tagjai: Szima Márton, a kolozsvári EKE régi-új elnöke, Nagy Lajos ügyvezető alelnök, Fehér Mária Zsuzsa szervezési alelnök, Barabás Ibolya kapcsolattartásért felelős alelnök, Csorba Anna turisztikai és honismereti alelnök. Pénztáros Molnár Ildikó, titkár Branea Róbert, pénzügyi ellenőr Pál Gyöngyi. A cenzorbizottság tagjai: Görög Emese Gyöngyi mérlegképes könyvelő, Ferenczi Júlia és Horváth János. Etikai bizottság: Zsigmond Erika ügyvéd, Eke Péter és Lőrinczi István. Az EKE bővített vezető szervében, a választmányban a következő két évben Lőrinczi István, Monoky Iván és Szabó János képviseli a tagságot. A közgyűlésen meghívottként részt vett Csoma Botond parlamenti képviselő és Barabás Boróka ügyvédnő, jogi tanácsadóként.

XIV. EKE-GYEREKSÍVERSENY

■ Idén is várják a 15 év alatti gyerekeket az EKE-gyereksíversenyre, melyre immár 14. alkalommal kerül sor Kisbányán, a buszkáti sánpályán március 3-án, szombaton délelőtt 11 órakor. Jelentkezni február 28-án éjfélig lehet, a siverseny. ekekolozsvar.ro oldalon.

Vízesés és kőzettani kuriózum a Mócvidéken**KOCSIS TÜNDE**

A kolozsvári EKE kínálata igen változatos: a kíváncsi természetbarát hol remek kirándulást, hol élménydús túrát foghat ki, bár a kettő olykor fedi, kiegészíti egymást. Most mégis nézzük meg egy kicsit külön őket. A kirándulás egyszerűen a saját megszokott környezetből való kimozdulást jelenti. Lehet az természeti vagy ember által épített/belakott hely, ahova a kiránduló „belép”, és ahol remélhetőleg kellő alázattal viszonyul a látottakhoz. Kirándulás lehet egy többórás utazás, de néhány méter séta is. A túra ezzel szemben számomra szorosan összefügg a kilométer-

rekkel és a természettel. Az ember a túrán minden lépést saját erőből, saját akaratból tesz meg, szívesen, örömmel. A természettel „küzd”, az viszont busásan kárpótolja energiavesztését: látvánnyal (formák, színek, felületek), illatokkal, ízekkel, mennyi szóba önthető és szóba sem önthető benyomással, ismerős vagy újszerű tapasztalattal, az EKE pedig mindehhez – legyen az túra vagy kirándulás – hozzáadja a társakat.

Vas Géza január 27-én mócvidéki kirándulásra indult nyolcadmagával. A célpont a Pisoaia-vízesés és Csiga-domb volt, Alsóvidra (románul Vidra) határában. A Topánfalvától

nyugatra, a Kis-Aranyos partján (Aranyosponor és Felsővidra között) fekvő településen mindössze negyvenegynéhány román ajkú személy lakik, mindez viszont semmit sem tesz hozzá vagy vesz el a Pisoaia-vízesés szépségéből, amely jogosan kapott 2,5 hektárnyi részen tájrezervátumi minősítést, hiszen a mészkőfelületen keletkezett 18 méter magas vízesés olykor a 25 méteres szélességet is eléri. A tájat fenyők és bükkfák csipkézik, a turistáknak pedig híd, kilátó házikó és a mócok személyiségjegyeit egy cabana-reklámmal elegyítő ismertető tábla is rendelkezésre áll. A Csiga-domb az aszfaltos fűt mentén, a vízesés-

hez vezető földút bejáratánál található. A megkövesedett (óriás) csigák – egykori ammoniteszek, fejeslábasak mészvázai –, kagylók régmúlt idők lenyomataiként némán arról vallanak, hogy a földi örök élet csak átalakulások, átlényegülések mentén valósulhat meg. Kolozsvárról csekély 2,5-3 óra az út a Csiga-dombig, onnan mindössze 15-20 perc a vízesés, de évszaktól és időjárástól függetlenül: megéri elmenni.

A két személygépkocsi utasai a Csiga-dombot elhagyva tovább mentek Felső Vidrára, Avram Iancu szülőfalujába, ahol akit érdekelt, megnézhet-e a tájmúzeumként is működő szülőházat. Az egykori népvészér háza békességgel fogad már minden nemzetfit, köztük még a magyarokat is. Innen indul fel az út a Găina-tetőhöz, a legenda szerinti leányvásárok színhelyéhez, ahol a havasi románok legnemesebb portékái között a lányuk, fiuk is elkelt.

A Mócvidéken, vagyis a Bihar-hegység, a Gyalui-havasok és az Erdélyi érchegység térségében, az Aranyos, illetve a Fehér-Körös felső és a Kis-Aranyos folyásának vidékén még számos más látványosság is van, akit bővebben érdekel, az Perei Árpád turisztikai oldalán (<http://users.atw.hu/pereiarpad/cikkek/gaina/turaleirgaina.html>) sok részletes mócvidéki túra- és kirándulásleírást olvashat. Ezen az oldalon a móc szó eredetére is fény derül: románul hajtincset jelent, a mócok a hajukat hagyományosan varkocsba fonva viselték. Nocsak, ebből a szempontból majdnem olyanok voltak, mint a honfoglaló magyarok. De hagyjuk ezt! A természet úgyis hétnyelven – pontosabban a teljesség nyelvén – beszél.

A Pisoaia-vízesés tájrezervátum

VAS GÉZA

Élmény a turistaságban – élményturistáskodás?**HEGYI JOHANNA**

Életünket élmények tarkítják és teszik teljessé, mondhatnánk: megéltté. Mit mesélünk el az életünkben másoknak? Az élményeinket: élménybeszámolókat írunk, személyes naplónkba is a nap történéseiből az élményeket tartjuk érdemesnek leírni. A pszichológia szerint az élmény nemcsak felfogott, hanem tudatosan befogadott hatás vagy belső indíttatású lelki tartalom. Így a hatás nem csupán ismereteink tárát gyarapítja, nemcsak tünékeny hangulati rezdülés, hanem átjárja egész személyiségünket. Vajon tehetünk/teszünk valamit azért, hogy a benyomások ne csak „átfolyanak” rajtunk, hanem élmények legyenek?

Természetes vágyunk az érzelemmel/értelemmel felfogott hatás, ebben a vonatkozásban legfontosabb az odafigyeléssel biztosított jelenlét. Ha ezt a gondolatmenetet a turistaságra vonatkoztatjuk, Snjaric Franjo 30-as évekből EKE-könyvtárost idézhetjük: „Tulajdonképpen mi az igazi turistaság? A tudományok gyakorlati előkészítése! Ha én jól vagyok elméletileg előkészítve, annál nagyobb az örömöm, hogy a természet adta látványosságokat a legapróbb részletig megismerhetem valóban. (...) Hogy a turistaságnak sok haszna van, azt bizonyítani nem szükséges. Elsősorban fokozza az egyén megfigyelőképeségét, azután megtanulja a távolságbecslést. A szabad természetben való tájékozódási képesség

pedig megbecsülhetetlen érték.” Ebben az idézetben érdemes turistaelődünk leírja, hogy lehet a természetben tapasztaltakat élményrangra emelni: tudatosság és jelenlét által. Ne csak úgy általában legyünk a természetben, hanem tanuljuk meg látni is, mi van körülöttünk. Az élményrangra emelésnek másik művelete a részletek észrevétele, ha valamilyen gyógynövényt vagy gombát keresünk, máris természetes módon a részletekre figyelünk, és nem csak úgy általában mászkálunk. Mily nagy öröm, különösen mostanság, a Kolozsvár környéki helyeken gombát találni. Otthon folytathatjuk a kutatást a begyűjtött növényekről, gombákról – vagyis a részletek által a jelentést kiterjesztjük.

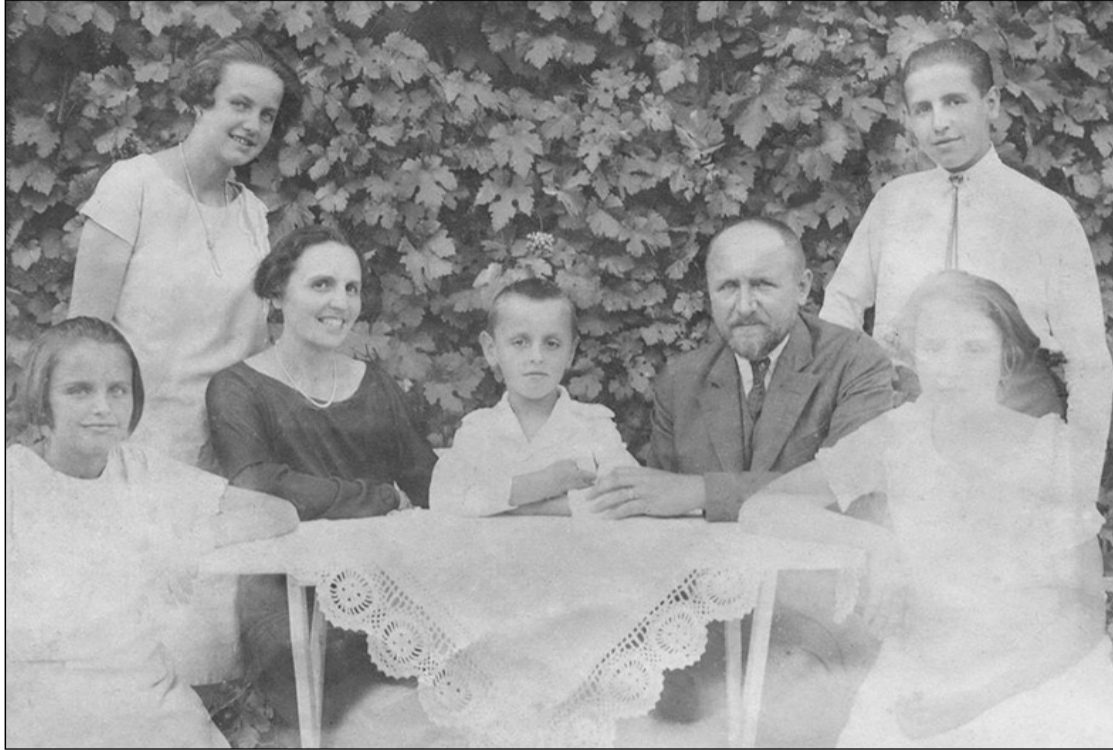
Februárban Kolozsvár közvetlen környéke nem azzal nyújthat élményt, hogy van vagy nincs természeti környezet, hanem azzal, hogy megkeressük azt, ami van. Személyes tapasztalatom: a Békás- és a Zavarospatak közötti térben csodálatos körsétát tehettem, végig a szembeszűtő februári nap melege kísért bennünket – persze ehhez némi terepismeret is szükséges volt... Még a prózai Szopor is tartogatott élményeket, hisz most van a feketenadálytő gyökér gyűjtésének ideje. Rálelni és kiasni, ott hon feldolgozni, tinktúra és kenőcs készítésére alkalmassá tenni, mind-mind élményszerű foglalatosság épp a részletek által. De nemcsak feketenadálytő van Szopor határában, hanem sósút is. A környékbeli falvak lakosai

a sós vizet használták régen. Ma sem árt sós vízbe áztatni a szalonnát, húst, sőt a savanyú káposzta és savanyú uborka is sokkal jobb, ha sós források vizével készítjük. Hoztunk is belőle néhány literrel. Megannyi apró történet, csúcsteljesítmények nélkül, de élményszámban...

A turistaságban a figyelmes jelenlét által testünk, intellektusunk, érzelmeink és szellemünk természetes módon összehangolódnak, nagyobb az energiánk, a koncentráció és hatóképességünk. A jelenlét fontos lelki művelete elfogadni az egyszerű tény: az apró örömeink is örömeink. Ha folyton a nagy élmények után vágyódás tölti be tudatunkat, akkor elhomályosul az, ami magától, természetesen felkínálkozik előttünk.

Nyárády Gyula botanikus nyomában Azerbajdzsántól Ausztráliáig

Családfa, „új” fotók, „elveszett” kézirat – egy könyv utóélete

Nyárády Gyula családja körében (a kép Franciaországból érkezett, a világhálón találták)

A Románia növényvilágát 13 kötetben bemutató, mindmáig egyetlen sorozatot egy 40 évig Kolozsváron dolgozó magyar botanikusnak is köszönhetjük. Nyárády Erazmus Gyula (1881–1966) neve a világ legezotikusabb helyein is felbukkan. Az 1988-ban megjelent életrajzi kötet érdekes pályát futott be: azóta egész sor új információ került elő a botanikusról és munkásságáról, a szerzők a családdal is kapcsolatba léphetek. Így jelenhetett meg 2016-ban a kiegészített Nyárády-monográfia, amelyet a Kolozs Megyei Octavian Goga Könyvtár a megye 2016-os könyvtermésének mustráján Restituáció díjjal értékelt néhány héttel ezelőtt. Az alábbiakban a szerkesztő, Bartók Katalin ír a kötet születéséről.

Nyárády Erazmus Gyula Erdély, Románia és Európa egyik legjelentősebb botanikusa, megjelent tudományos munkáinak száma eléri a 204-et, a legjelentősebb a 13 kötetből álló *Románia növényvilága (FLORA RPR/ RSR)* (1952–1976), amelynek főszerkesztője, szerzője és lelki-atyja is volt. Negyven évet élt és dolgozott Kolozsváron, itt teljedett ki tudományos karrierje, miatta jött létre Kolozsváron a román növényvilág feldolgozásának központja, majd itt temették el a Házsongárdi temetőben.

Könyvünk előzménye az 1988-ban – szintén a Kritérionnál – megjelent *Nyárády E. Gyula a természettudós* (Váczy Kálmán, Bartha Sándor). A Nyárády születésének 130., halálának 45. évfordulóján, 2011-ben tartott emlékülésen vetődött fel a gondolat: ezt a könyvtárcsapatot rég elfogyott kötetet újra közkinccsé kellene tenni, hogy Nyárády emléke ne csak a kortársaiban maradjon meg, hanem az utánunk következő nemzedékek is megismerhessék. Eleinte a konferencián bemutatott anyagokkal akartuk kiegészíteni az új kiadást, majd mind újabb adatokat találtunk a családjával, munkásságával, a *Románia növényvilága* elkészültével kapcsolatban. Es ez elindult a „hólabda”, amely a könyv 2016-os kiadá-

sa után sem állt meg, ugyanakkor a szerzőgárda is gyarapodott (Bartók K., Farkas Z., Okos-Rigó I., Poszet Sz., Szabó T. A., Wanek F.).

Családfával, eredeti, eddig nem ismert fényképekkel egészítettük ki a Nyárády E. Gyula életrajzi I. fejezetet. Az olvasó megismerheti a szegény sorból jövő, félárva, de szorgalmas és kitartó tanuló gyermek és ifjú történetét, életútjának állomásait, családját.

A II. fejezet Nyárády tudományos munkásságával foglalkozik 186 oldalon keresztül. Ismert volt florisztikai munkássága, növényföldrajzi és társulástani kutatásai, de nem ismertük eléggé mint térképészt, és újdonság a geomorfológiai munkásságának értékelése is. Herbáriumi gyűjteményét 50 ezer lapra becsülték 1988-ban, 2016-ra felméréseinknek köszönhetően ez csaknem 90 ezerre növekedett. Könyvünk megjelenése után is tovább folynak kutatásaink Románia határain túl, főleg Magyarországon, de minden kontinens nagy herbáriumaiiban találhatók Nyárády-lapok: megjelentésünkre nemcsak Európa nagy herbáriumaiiban, hanem Ausztráliában, az Egyesült Államokban, de még Azerbajdzsánban is talált általa gyűjtött és meghatározott növényeket a Nyárády-herbáriumokat

kutató Nagy Zsolt. Megtaláltuk hánypotott sorsú, mai napig kiadatlan kéziratát: *Szováta flóráját*, a könyvben bemutatjuk a kézirat történetét, az ott feltárt természeti értékeket, a saját készítésű térképeket.

Nyárádyt emberként is ismertettük, kapcsolatait kortárs botanikusokkal, a *Románia növényvilága* munkatárjaival, a róla szóló emlékeztetéseket és méltatásokat is összegyűjtjük, de közöljük Nyárády E. Gyula írását önmagáról, életéről és munkásságáról. Nyolcvanegynéhány évesen, hat évtizedes tudományos munka után levonja a konklúziót: „Bárki, ha kialakult hajlandóságai alapján ténylegesen és lelkesen vesz részt valamely alkotó munkában, kiemelkedhet a mindennapiságból”.

Nyárády tudományos érdemeit ma is hirdetik, emlékét és nevét megörökítik az erdélyi középiskolák biológiai körei, tanítványversenyeik, munkásságát ma is elismerik, kutatásait folytatják tudományos dolgozatokban, doktori tézisekben – erről is megtudhat részleteket az olvasó. A III. fejezet Nyárády E. Gyula fiával, a szintén botanikus Nyárády Antal életével és munkásságával foglalkozik.

A botanikus szakemberek számára jelentős, hogy könyvünk tartalmazza mindkét botanikus teljes bibliográfiáját, a Nyárády E. Gyula által leírt új növényi taxonokat, a nevét viselő új növényfajokat és az általa neves botanikusokról elnevezetteket is (IV. fejezet).

Könyvünk nemcsak tudományos szakmunka, hanem olvasmányos élet- és kortörténet is. Ajánljuk botanikusoknak, élet tudományokkal foglalkozó egyetemi hallgatóknak és minden természetkedvelő laikusnak.

Márciusi rendezvények

- **Február 24. (szombat):** Séta a szászfenesi erdőben (12 km). Találkozás 9.15 órakor a 9-es autóbusz Bucium utcai megállójában (M21 autóbusz). Szervező: Csorba Anna.
- **Február 25. (vasárnap):** Személygépkocsis kirándulás a Rozsda-árokhoz (Rozsda-szakadék) és a Vércsorog-vízeséshez. Találkozás 8 órakor a volt Billa, jelenleg Penny Market buszmegállóban. Szervező: Vas Géza. Érdeklődni telefonon ♦ Torockó–Köközi-szoros–Nagyenyed, borkóstolóval. Szervező: Vlár Pál. Találkozás 8 órakor a Flípnél. Érdeklődni telefonon Kosztin Erikánál ♦ Téli séta Sztánától Egeresig (17 km). Találkozás 7.15 órakor a vasútállomáson (CFR vonattal). Szervező: Szima Márton.
- **Február 28. (szerda):** Rejtett-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Március 3. (szombat):** Monostori-fenyves–Erzsébet-forrás–Szénégető–Cérna-forrás (sütögetés)–Vadász-forrás (15 km, 350 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Kiss János ♦ Kolozsvári panoráma, a Fellegvártól (Kömál) a Hajtás-völgyig (10 km). Találkozás 9.50 órakor a 38-as autóbusz Széchenyi téri megállójában (a 31-es autóbusz megállója). Szervező: Pál Gyöngyi ♦ EKE-síverseny gyermekeknek a kisbányai Buszkát sípályán, 11 órától. A rendezvényre előre be kell jelentkezni. Online regisztrációs lehetőség hamarosan, a kolozsvári EKE honlapján! Szervező: Veres Ágnes.
- **Március 4. (vasárnap):** Kastélylátogatások: a geryeszegi Teleki-kastély, a görgényesztimrei Rákóczi–Bornemissza-kastély és a marosvécsi Kemény-kastély. Szervező: Szima Márton. Érdeklődni telefonon. Előzetes feliratkozás kötelező! ♦ Szalonnasütés Kispetriben. Találkozás 7.15 órakor a vonatállomáson. Szervező: Vlár Pál. Bejelentkezni telefonon.
- **Március 7. (szerda):** Séta a Páter úton (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban (fizikum, földszint).
- **Március 10. (szombat):** Gyalui-havasok; Tözike-oldal, kiscsicsis megközelítés (17 km, 700 m szintkülönbség) Szervező: Kiss János. Érdeklődni telefonon ♦ István-forrás–Cérna-forrás, sütögetéssel (12 km). Találkozás 10 órakor a Monostoron. Szervező: Barabás Ibolya ♦ Bácsi-torok–Bongár-forrás–Csigadomb (16 km). Találkozás 9 órakor a 31-es autóbusz Széchenyi téri megállójában. Szervező Szöcs János.
- **Március 11. (vasárnap):** Felfedező túra Isztolna környékén (18 km). Megközelítés kiskocsikkal. Szervező: Szima Márton. Érdeklődni telefonon.
- **Március 14. (szerda):** István-forrás (9 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától választmányi gyűlés és a túravezetői testület tanácskozása az Apáczai Csere János Elméleti Líceumban (9-es terem, földszint).
- **Március 17. (szombat):** Gyalui-havasok: Hideg-Szamos Üzem-Bátrána-csúcs (1208 m), (15 km, 1000 m szintkülönbség). Megközelítés kiskocsikkal. Szervező: Kiss János. Érdeklődni telefonon ♦ Bemelegítő a Vlegyászához: Leányvár–EKE-forrás (20 km, 500 m szintkülönbség). Találkozás 8.45 órakor a 9-es autóbusz Bucium utcai megállójában (M21-es busszal Szászfenesig). Rövidebb változat: Leányvár–Szászfenes. Szervező: Csorba Anna.
- **Március 18. (vasárnap):** Tavaszi virágok túrája a Meszetre (15 km, 600 m szintkülönbség). Találkozás 7 órakor a Flípnél. Szervező: Vlár Pál. Érdeklődni telefonon Kosztin Erikánál ♦ Kerékpáros túra a Berettyó-forrásához (60 km, 600 m szintkülönbség). Találkozás 7 órakor a vasútállomáson (TFC). Szervező: Szima Márton. Érdeklődni telefonon.
- **Március 21. (szerda):** Cérna-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Március 23–25. (péntek–vasárnap):** Vári László emléktúra a Vlegyászra. Szervező: Szilágyi András. Bejelentkezni telefonon.
- **Március 24. (szombat):** Húsz büki forrás kőrtúrája (25 km, 900 m szintkülönbség, menetidő 10 óra). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Kiss János
- **Március 25. (vasárnap):** Kisaranyos-völgy–Malom-völgy–Fehér-Körös forrásvidéke (15 km). Találkozás 7.00 órakor a Flípnél. Szervező: Vlár Pál. Érdeklődni telefonon Kosztin Erikánál.
- **Március 28. (szerda):** Rejtett-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Március 29–április 2. (csütörtök–hétfő):** Húsvéti csillagtúra (13-20 km) Csucsáról: Vigyázó-hegység: Edömér-gerinc–Szurdok-völgy (13 km, 515 m szintkülönbség, menetidő 5 óra) ♦ Meszes hegység: Gereben-hegy–Kacsintó-hegy–Leshegy–Tözike oldal (20 km, 900 m szintkülönbség, menetidő 8 óra) ♦ Királyerdő-hegység: medvehagyma szüret: Körösrév–Püspök-kilátó–Izbándis (Győzelem)-barlang–Vársonkolyos (15 km, 500 m szintkülönbség, menetidő 6 óra). Szervező: Kiss János. Érdeklődni telefonon.
- **Szolgálatos napok a székházban** (Kolozsvár, Furdó/Cardinal Iuliu Hossu utca 20 sz., 13. ajtó): hétfő 17–18 óra, kedden 10.30–12.30. ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban. ♦ **Könyvtár:** minden hétfőn 17–18 óra között a székházban.

Áprilisi előzetes

- **Áprilisi 4. (szerda):** Séta a Páter-gerincen Szervező: Székely Lavotta.

További és naprakész információk honlapunkon: www.ekekolozsvar.ro

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Barabás Ibolya 0740-560742
Csorba Anna 0740-407652
Kiss János 0364-807639
Kosztin Erika 0746-055926, 0770-0323511
Pál Gyöngyi 0742-373546
Székely Lavotta 0748-036290
Szilágyi András 0742-625130

Szima Márton 0766-703575
Szöcs János 0742-690881
Vas Géza 0742-659570
Veres Ágnes 0723-159000, veres.agnes@eke.ma
Vlár Pál 0264-435866
Titkár: Branea Róbert 0723-400496